

Načrtovanje in gospodarjenje v varovalnih in zaščitnih gozdovih: stanje in perspektive

Uvod

- Varovalni učinki gozda
- Integracijski pristop
- Prednostna območja: območja s poudarjenimi funkcijami, kategorije gozdov
- Zaščitni in varovalni gozdovi: kriteriji, podlage in obseg
- Načrtovanje in gospodarjenje: rastiščne posebnosti, ekstenzivno gospodarjenje, splošnost usmeritev za “pospeševanje funkcije”, nedostopnost, slaba odprtost...
- Zakaj gospodariti: zmanjševanje tveganja, stroškovno ugodno...
- 10 predlogov/tem

1. Možnost intenziviranja gospodarjenja v varovalnih in zaščitnih gozdovih

- Dozdajšnje gospodarjenje izrazito pasivno.
- Spremembe zaščitnih/varovalnih gozdov v Sloveniji.
- Večje zahteve po varovalnih učinkih.
- Varovalni in zaščitni pomen gozdov pogosto podcenjen in zapostavljen.
- Varovalni in zaščitni učinki niso finančno ovrednoteni .
- Dvomi o smiselnosti aktivnega ukrepanja.
- Razdrobljena zasebna posest.
- Stroški poseka in spravila presegajo prihodke.

Predlog: Gospodarjenje z zaščitnimi gozdovi naj se intenzivira – selektivno, postopno, ob racionalnih vložkih. **Pogoji:** sistemski ukrepi (pravni, finančni), dopolnitev načrtovanja in upravljanja gozdov, povezovanje lastnikov itn.

Utemeljitev: omejevanje naravnih nesreč, razvoj stroke, konkretizacija zasnove večnamenskega gospodarjenja, večji pomen gozda in gozdarstva itn.

2. Od valorizacije k aktivnemu upravljanju gozdov

- Večnamensko gospodarjenje = izvajanje ustreznih ukrepov za različna področja.
- Diferenciacija ukrepov (omejitev, prepovedi) v gozdnem prostoru.
- Valorizacije prostora je sestavni del upravljanja - izhodišče za učinkovito načrtovanje ukrepov.
- Problem uravnoveženosti: veliko časa in truda za valorizacijo (kartiranje, popravljanju mej, usklajevanje), malo ali premalo za aktivno načrtovanje in izvajanje ukrepov.
- Varovalne in zaščitne gozdovih presojamo glede na naravne danosti, premalo upoštevamo vrste naravnih tveganj, zahteve po varovanju, ne členimo jih glede na nujnosti ukrepanj.
- Splošno navajanje smernic za »pospeševanje funkcij«, ki ne upoštevajo lokalnih posebnosti, vrsto nevarnosti in razlik znotraj valoriziranega območja gozdov.

Predlog: Pri načrtovanju in gospodarjenju z varovalnimi in zaščitnimi gozdovi se je treba preusmeriti v aktivno upravljanje teh gozdov. Ustrezna valorizacija je izhodišče za presojo stanja, diferencirano določanje ciljev in ukrepov, prioritet glede na nevarnosti, stanje gozdov itn.

Utemeljitev: prispevek k racionalnemu in učinkovitemu gospodarjenju, večja uporabnost načrtov itn.

3. Spremembe kategorizacije gozdov v Sloveniji

- Kategoriji VG in GPN sta za gozdarstvo pomembni zaradi kompetenc v prostorskem načrtovanju.
- Kategorizacija je pomembna za režim gospodarjenja in financiranje del, davčne obveznosti, promet z gozdom.
- Kategorizacija na varovalne gozdove se precej razlikuje od drugih srednjeevropskih držav.
- Pogosto se območji poudarjene zaščitne in varovalne funkcije prekrivata tako, da so zaščitni gozdovi hkrati tudi varovalni, obratno redkeje.

Predlog: Kriterije za določanje kategorije varovalnih gozdov je treba preveriti in dopolniti. Ob tem pretehtati možnost, da bi bili v kategorijo varovalnih gozdov uvrščena območja z izjemno poudarjeno zaščitno in varovalno funkcijo. Na območju zaščitnih gozdov bi bila prioriteta ukrepov in financiranja večja kot na drugih območjih kategorije varovalnih gozdovi. Zaščitni gozdovi bi bili lahko opredeljeni zaradi interesa na ravni države ali interesa na ravni lokalne skupnosti, kar bi vplivalo na vire financiranja.

Utemeljitev: kompetence gozdarstva v prostoru, pomemben pravni okvir za financiranje del, preprečevanje neželenih posegov itn

4. Dopolnitve meril za valorizacijo gozdov z zaščitno funkcijo

- Površina zaščitnih gozdov v Sloveniji je relativno majhna, površino varovalnih gozdov relativno velika.
- Členitve so pomembne, če želimo intenzivirati gospodarjenje z varovalnimi ali zaščitnimi gozdovi.
- Problem kriterijev, upravljalški vidik
- Primer: alpski prostor

Predlog: Preveriti in dopolniti kriterije za določitev zaščitnih gozdov. Zaščitne gozdove je treba določiti tudi na območjih s poudarjenimi varovalnimi funkcijami, če ti gozdovi varujejo ljudi, objekte, naselja. Površina zaščitnih gozdov bo znatno večja od sedanje.

Utemeljitev: pomembno za načrtovanje (prednostnih) ukrepov, pomembno za priznavanje pomena zaščitnih gozdov.

5. Možnosti dopolnitve inventure varovalnih in zaščitnih gozdov

- Za pretežni del varovalnih gozdov in delno tudi za zaščitne gozdove so informacije pomanjkljive, če bi želeli intenzivirati gospodarjenja s temi gozdovi.
- Omejitve terenske inventure varovalnih in zaščitnih gozdov s stalnimi vzorčnimi ploskvami in opisi sestojev: nevarnosti, neprehodnost.

Predlog: Preveriti je treba možnosti o prilagojenih metodah pridobivanja podatkov, predvsem kombinacije terensko zbranih podatkov s podatki daljinskega zaznavanja visoke resolucije. Zagotoviti solidno zanesljivost podatkov tudi na lokalni ravni, zmanjšati obseg terenskih meritev.

Utemeljitev: Izboljšanje informacij, racionalizacija inventure, manjše tveganje za poškodbe snemalcev itn.

6. Prednostna območja ukrepanja in prioritetni ukrepi na območjih varovalnih in zaščitnih gozdov

- Usmeritve in ukrepe za varovalne in zaščitne gozdove so splošni, pogosto enaki za vsa območja z isto funkcijo in stopnje poudarjenosti.
- Določanje območij za izvedbo ukrepov je pogosto zapostavljeno. V načrtih območij z večjo nujnostjo ukrepanja ne določamo. Pri zaščitnih gozdovih tudi ni opredeljena vrsta potencialne naravne nevarnosti.
- Glede na ekonomski vidik, omejena finančna sredstva in potencialne nevarnosti je potrebno določiti prednostna območja ukrepanja.

Predlog: V gozdnogospodarskih načrtih je treba določiti območja gozdov z različno nujnostjo ukrepanja. Prednostna območja za ukrepanje bi lahko določali predvsem glede na velikost naravne nevarnosti, potencialni škodni vpliv in ustreznost gozdnih sestojev in infrastrukture za zagotavljanje zaščitnih učinkov. Načini coniranja so različni, vsekakor pa bi morali prikazati območja, kjer 1) ukrepi niso potrebni, 2) so potrebni, a ne nujni, in 3) območja z veliko nujnostjo ukrepanja, za te se izdelajo podrobnejši projekti za izvedbo.

Utemeljitev: racionalna rabi finančnih sredstev, večja uporabnost načrtov, večja učinkovitost itn.

7. Načrtovanja razvoja gozdov in povezovanja okvirnega in podrobnega načrtovanja

- Pri kombiniranju strateškega in operativnega načrtovanja so opazne pomanjkljivosti.
- V sedanji zasnovi načrtovanja razvoja gozdov gozdnogojitvenih ciljev zaščitne gozdove ne določamo, saj ti gozdovi niso združeni v posebni rastiščnogojitveni razred.
- Presoja gospodarjenja z varovalnimi in zaščitnimi gozdovi je pomanjkljiva tudi zaradi pomanjkanja informacij o stanju gozdnih sestojev ter odzivov na izvedene ukrepe.

Predlog: Pomembna vsebina okvirnega načrtovanja je coniranje glede na prioritete ukrepanje, določanje gojitvenih ciljev, načinov ukrepanja ter preverjanje uspešnosti gospodarjenja za območja, kjer je predvideno aktivno ukrepanje. Podrobno načrtovanje je omejeno na prednostna območja za ukrepanje. Za posamezne zaokrožene predele se v večjem merilu (npr. 1:2500, 1:5000) pripravi izvedbeni projekt.

Utemeljitev: učinkovitost načrtovanja, selektivnost pri pripravi projektov itn.

8. Pomen modeliranja

- Pri opredelitvi področij, pomembnih iz vidika varovalne in zaščitne funkcije, še bolj pa pri opredeljevanju prioritet pri ukrepanju v gozdove, si lahko pomagamo z modeliranjem.
- Uporaba modeliranja v gozdnogospodarskem načrtovanju je zapostavljena.
- Domača gozdarska stroka tovrstnih modelov ni razvijala, sorodne stroke razpolagajo z omejenim številom modelov, ki pa so zanimivi tudi za upravljanje varovalnih in zaščitnih gozd
- Smiselno je preveriti tuje modele in orodja za podporo odločanju pri upravljanju varovalnih in zaščitnih gozdov

Predlog: Večja uporaba modeliranja v gozdnogospodarskem načrtovanju. Modeliranje prispeva k boljšemu predstavljanju, pojasnjevanju in odločanju, lahko pa tudi k ovrednotenju varovalnih/zaščitnih učinkov gozda. Modeliranje je praviloma primernejše za okvirno načrtovanje (merilo: 1:10000, 1:25000), pomembno je dopolnjevanje s terenskim delom itn.

Utemeljitev: zanesljivejša ocena tveganja za pojave naravnih nevarnosti, boljše preverjanje učinkov izvedenih del, orodje za sodelovanja z javnostjo itn.

9. Sodelovanje med različnimi uporabniki in soupravljavci v gozdnem prostoru

- V prostor varovalnih in zaščitnih gozdov pomembno posegajo tudi druge stroke, hkrati pa javnost postaja vse bolj občutljiva tudi za vprašanja o poseganju v varovalne/zaščitne gozdove.
- V primerjavi z nekaterimi srednjeevropskimi državami so pri nas participativni postopki pri vrednotenju in upravljanju varovalnih in zaščitnih gozdov zapostavljeni, pogosto omejeni na »standardno« participacijo, predpisano s pravnimi podlagami (npr. ZRSVN, lokalne skupnosti).
- Participacija pogosto ostaja bodisi na ravni obveščanja ali pa sprejemanja nekih prostorskih (hidrologija) ali vsebinskih (naravovarstvene smernice) podlag.

Predlog: Treba je okrepiti sodelovanje na štirih ravneh, in sicer: znotraj stroke, z drugimi področji, sodelovanje s tujino in sodelovanje z zainteresirano javnostjo (lokalnim prebivalstvom). Sodelovanje je mogoče okrepiti pri valorizaciji gozdnega prostora, priprava smernic za upravljanje, pri izvajanju del in spremljavi učinkov izvedenih del.

Utemeljitev: boljše načrtovanju ukrepov, večja učinkovitost načrtovanja, večja izvedljivost, večji pomen gozda in gozdarstva v prostoru...

10. Pomen spremljave in dopolnjevanja upravljanja varovalnih in zaščitnih gozdov

- Spremljava gospodarjenja v varovalnih gozdovih je omejena na evidentiranje sečnje in izvedenih gojitvenih in ostalih del.
- Presoja učinkov izvedenih ukrepov skromna in pogosto presplošna.

Predlog: Ob intenziviranju gospodarjenja z varovalnimi in zaščitnimi gozdovi je treba zagotoviti spremljavo. Presoja uspešnosti in učinkovitosti izvedenih ukrepov je zaradi večje stopnje negotovosti in tudi visokih stroškov ter nevarnega dela toliko pomembnejša, saj omogoča postopno dopolnjevanje in izboljševanje upravljanja.

Utemeljitev: boljše upravljanje, pomembno za sodelovanje z javnostmi itn.

Kako naprej?